

Zprávy o činnosti členů JDI za rok 2017:

Obsah

1. Projekty na podporu transformace a deinstitucionalizace – Domov na hradě Rychmburk	1
2. Dne 24.11. 2017 se v Brně v Centru Kociánka členové JDI aktivně zúčastnili diskuze u kulatého stolu na téma:	2
3. Aleš Adamec DI v roce 2017- krátká zpráva	4
4. Výroční přehled ze Stodu	4
5. Aktivity k DI, Alena Brožková.....	5
6. Zpráva z činnosti LUMOS v oblasti deinstitucionalizace za rok 2017	6
7. Quip Aktivity 2017	8
Co jsme udělali pro podporu naplňování práv lidí s postižením zvolit si na rovnoprávném základu s ostatním kde, s kým a jak žít.....	8
8. Šárka Hlísničková	9
9. Terezie Hradilková	9

1. Projekty na podporu transformace a deinstitucionalizace – Domov na hradě Rychmburk

Domov na hradě Rychmburk (domov se zvláštním režimem a chráněné bydlení pro osoby s chronickým duševním onemocněním; příspěvková organizace Pardubického kraje) získal koncem roku 2017 dva projekty z Operačního programu Zaměstnanost na podporu **transformace a deinstitucionalizace ústavní pobytové služby DZR v malá pobytová zařízení komunitního typu**. Jedná se o první pobytové zařízení určené pro chronicky duševně nemocné, který proces transformace v tomto rozsahu a formě startuje. Odborným garantem projektů je paní Alena Brožková, bývalá ředitelka Domova bez zámku, plně již transformovaného zařízení pro osoby s mentálním postižením. Projekty vznikly ve spolupráci s Centrem pro rozvoj péče o duševní zdraví, které nabídlo intenzivní vzdělávání, koučink a konzultační podporu.

V prvním projektu (3/2018–2/2021) proběhne odborná příprava pracovníků v přímé péči (formou proškolení v poskytování služeb v prostředí komunity za pomoci komplexního přístupu v psychosociální rehabilitace CARE, tuzemských i zahraničních stáží, konzultací, zajištěním supervizí); odborná podpora transformačního týmu a příprava současných klientů na stěhování do komunitních služeb.

Ve druhém projektu (11/2018–10/2021) bude obdobně podpořena nová, vznikající komunitní služba chráněného bydlení a zajištěn dostatečný počet odborného personálu vč. peer konzultanta.

Důraz je kladen na změnu myšlení a postojů personálu a individuální potřeby klientů. S pracovníky i klienty bude dále spolupracovat i psychiatr a terapeut. Součástí projektů bude

rovněž pravidelné informování veřejnosti o nových službách tak, aby se předcházelo stigmatizaci a obavám v místě, kde bude nová služba umístěna.

Z hradu do bydlení v běžné zástavbě...

2. Dne 24.11. 2017 se v Brně v Centru Kociánka členové JDI aktivně zúčastnili diskuze u kulatého stolu na téma:

JAK ŽÍT PODLE SVÝCH PŘEDSTAV ANEB JDE TO I JINAK.

Cílem kulatého stolu bylo otevřít diskuzi v následujících oblastech:

- Výhody a nevýhody bydlení v komunitě a ústavu z pohledu klienta a poskytovatele služby
- Plánování a organizace služby v malých domácnostech, počet zaměstnanců
- Příprava uživatelů a personálu na bydlení v komunitě
- Spolupráce s okolím, úřady, službami atd.
- Přijetí zařízení společností v obci nebo městské části

Kulatého stolu se účastnili:

Akce byla především zaměřena na pracovníky zařízení, která se připravují na proces transformace v Jihomoravském kraji. Jedná se o Zámek Břežany, p.o. a Zámeček Střelice, p. o.

Za JDI vystoupil Mgr. Aleš Adamec, vedoucí Chráněného bydlení Naplno, Centrum sociálních služeb Jindřichův Hradec, p. o. a .

Dále se aktivně zapojily dámy Bc. Marta Valová, vedoucí pobytových služeb Domova bez zámku Náměšť nad Oslavou, p.o. a Mgr. Simona Pulkrábková, vedoucí sociálních služeb Domova pro osoby se zdravotním postižením Vyšší Hrádek, p.s.s

Zde je malá ochutnávka jejich prezentací:

Chráněné bydlení Naplno

- představení sociální služby
- transformace jako cesta ke komunitní sociální službě

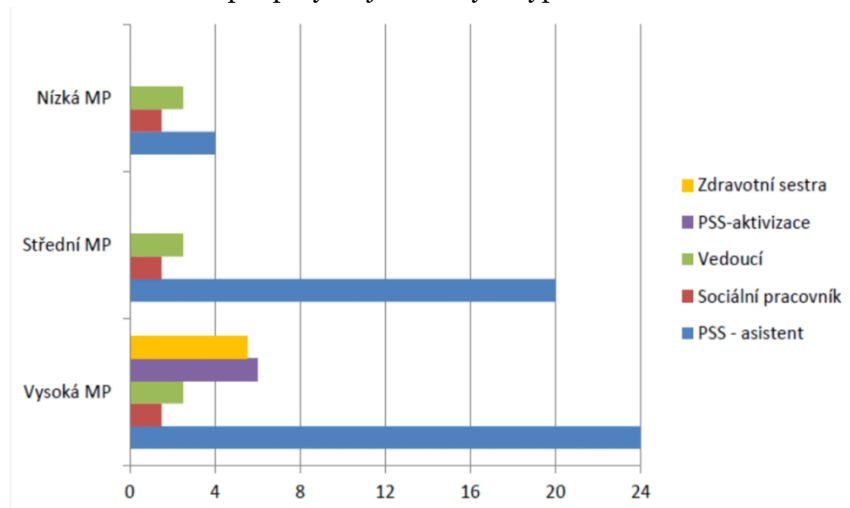
Změny v hlavě:

- ❖ Přesvědčení, že nejsou lidé A a B, postižení vytvářejí okolní podmínky
- ❖ Stejně podmínky jako mají vrstevníci v běžné společnosti
- ❖ Normalita života – přirozený rytmus dne, rozhodování o svém životě...
- ❖ Režim velkokapacitního zařízení tyto snahy brzdí nebo znemožňuje

Domov bez zámku

- ukázka rozložení podpory na jednotlivých typech domácností

VYŠŠÍ HRÁDEK, BRANDÝS NAD LABEM – STARÁ BOLESLAV

Z DOMOVA DOMŮ

- Cesta zpět do života z ústavu je mnohem delší než jen z Domova domů
- Stát se součástí komunity vyžaduje přirozeně v ní žít
- Cíleně se snažíme vytvořit podmínky lidem, kterým služby poskytujeme, aby mohli být součástí místní komunity
- Součástí komunit v místě, kde poskytujeme služby, jsou lidé, kteří žijí v domovech domů

3. Aleš Adamec DI v roce 2017- krátká zpráva

Šíření osvěty prostřednictvím komunitní sociální služby Chráněné bydlení Naplno

Prostřednictvím sociální služby Chráněné bydlení Naplno podporujeme DI formou dobré praxe, stáží, příspěvků v diskusích, výstupech na seminářích, spolupráce s jinými sociálními službami a vzdělávacími institucemi (např. Quip), vlastního PR (fb, www, spolupráce s partnery apod.).

Podpora DI přes komunitní a střednědobé plánování

Prostřednictvím aktivní účasti ve dvou skupinách komunitního plánování v J. Hradci a Třeboni, a jako člen skupiny pro střednědobé plánování rozvoje sociálních služeb v Jihočeském kraji, se snažím přenést myšlenku DI do vytvářených plánů a opatření.

Bosna a Hercegovina – spolupráce s Člověkem v tísní na DI

Prostřednictvím organizace Člověk v tísní podporuji metodicky místní nevládní organizaci SUMERO v Sarajevu, která usiluje o změnu systému směrem k deinstitucionalizaci a také o osvětu, která by pomohla veřejnosti překonat zažitě předsudky. V rámci společného projektu zprostředkovává Člověk v tísní zejména přenos českého know-how a příkladů dobré praxe v této oblasti. Jedním z hlavních cílů je pomoci klientům žít běžný život v chráněném (komunitním) bydlení, které jim zajistí důstojnější sociální podmínky a které zvyšuje možnost jejich seberealizace. (text převzat a upraven z:

<https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/bosna-a-hercegovina/socialni-inkluzi-a-ochrana>)

Dětské domovy Pardubického kraje

Prostřednictvím Pardubického kraje podporuji dva dětské domovy s cílem zajistit pro děti a dospívající z domova vhodné rodinné soužití v bytech komunitního typu, tím pádem i postupné opuštění nevyhovujícího zázemí stávajících budov a snížení stávající kapacity domovů. *Tím zajistíme individuálnější přístup pro rozvoj identity dítěte, a jeho klíčových kompetencí pro život včetně vlastní odpovědnosti. Směřujeme k přirozenému začlenění dětí do komunity a k užší spolupráci s rodinou.* (využita část vize dětských domovů)

4. Výroční přehled ze Stodu

Do konce roku 2017 se nám podařilo opustit (ztransformovat) 3/5 původního areálu – v absolutních počtech to znamená, že z 5 budov jsou pro účely služeb využívány pouze 2. V nich bohužel ještě stále žije 61 osob.

Nicméně, co může vyznít jako neúspěch, viděno z druhé strany je obrovským krokem směrem do komunity.

V roce 2017 poskytujeme pobytové služby v 19 domácnostech v rodinných domech a v 18 bytech běžné „bytovkové“ zástavby. Všechny byty a 4 domácnosti v rodinných domech nesou registrace chráněné bydlení. Zbytek domácností je provozováno pod registrací domov pro osoby se zdravotním postižením. Zde nutno zdůraznit, že toto odlišení vnímáme jako nezbytnou administrativní nutnost – pro nás jsou to všechno služby v komunitě, míru deinstitucionalizace měříme zapojením do komunity, rozhodováním o vlastním životě, jeho vyšší kvalitou, možnostmi vlastní realizace, nikoli druhem registrace. Absolutní počty osob v komunitních pobytových službách pak jsou: 97 lidí pod registrací DOZP a 32 lidí pod ChB.

Čím dál víc se ukazovalo, že opuštění ústavního prostředí v současném systému a paradigmatu vnímání sociálních služeb není tím nejzásadnějším krokem. Za 3 roky od obydlení prvních domů jsme se nepřestali setkávat (a bojovat proti) s neustálým byrokratickým napojením na institucionalizované kroky – omezování způsobilosti, vyúčtovávání vlastních peněz utracených klienty služeb, agenda s tím spojená atd. na jedné straně, a přílišnou ochotou společnosti přijmout jako fakt, že prostě někteří žijí v ústavu od nepaměti a my ostatní tam v určité fázi života skončíme taky, na straně druhé.

Nicméně jsme nepřestali usilovat o dokončení změny ústavu. V průběhu jara jsme dokončili dva projekty a podali žádosti o podporu k dokončení tohoto procesu.

Prvním projektem byla podpora přímo v komunitních službách a jednalo se o žádost do výzvy 066 OPZ – Podpora procesu transformace pobytových služeb a podpora služeb komunitního typu vzniklých po transformaci. S žádostí jsme uspěli, a ještě v prosinci 2017 proběhl právní akt potvrzení. Realizace projektu začne v březnu 2018, avšak tvrdé přípravy dávno probíhají.

Dalším, pro nás velmi významným, krokem bylo dokončení původního transformačního plánu, resp. jeho aktualizace a přizpůsobení podmínkám výzvy 49 IROP – Deinstitucionalizace sociálních služeb. Žádost jsme podali v květnu. Do konce roku jsme obdrželi pouze informaci o plném splnění formálních podmínek, právní akt zatím neproběhl. Nicméně toto očekáváme v nejbližší době a již realizujeme některé kroky z plánu. Cílem je plné opuštění ústavního areálu do roku 2020.

S přáním zdaru a všeho dobrého

Radek Rosenberger

5. Aktivity k DI, Alena Brožková

1) Konzultant projektu částečné transformace Domova ve Zboží p. o. (Kraj Vysočina), zařízení pro lidi s mentálním a kombinovaným postižením s kapacitou 60 uživatelů. 15 uživatelů DOZP opustí zařízení do dvou nových lokalit a čtyř domácností CHB v přirozeném prostředí.

2) Lektor vzdělávací agentury SEDUCA, kde se mi podařilo zrealizovat vzdělávací program s názvem: TRANSFORMAČNÍ PROCES V PRAXI a nově vtěsnat deinstytucionalizaci do vzdělávacího programu s názvem NOVÉ POSTUPY V PÉČI O ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ. Zájemci si mohou tato témata objednat.

3) Šetření, konzultace a přednášky v nově transformovaném zařízení Kraje Vysočina v Domově Jeřabina, p. o. Počátkem roku 2017 jsem vypracovala zprávu o zjištěných pochybeních a nápravě nedostatků vyžádanou hejtnanem kraje. Od června roku 2017 zde pracuji jako konzultant na základě smlouvy s Krajem Vysočina.

4) Spolupráce s vedením Domova na hradě Rychmburk (Pardubický kraj), ústavním zařízením pro lidi s chronickým onemocněním, na projektech transformace a deinstytucionalizace ústavní pobytové služby DZR v malá zařízení komunitního typu. Ze tří připravených projektů byly schváleny dva, viz zpráva od Pavla Říčana. Od března 2018 budu odborným garantem projektu.

6. Zpráva z činnosti LUMOS v oblasti deinstytucionalizace za rok 2017

V České republice působí organizace Lumos od roku 2008. Hlavním cílem naší činnosti zde je pomáhat vládním a místním úřadům se zavedením národního akčního plánu pro transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti, který byl schválen vládou v roce 2009. Česká republika stále patří k zemím s nejvyšším počtem institucionalizovaných dětí v Evropě. Pracujeme na národní úrovni a snažíme se zvýšit povědomí o negativním vlivu institucionalizace na děti. Také školíme odborníky z oblasti sociální práce, školství a zdravotnictví zapojených do systému péče o ohrožené děti. Kurzy jsou zaměřené na dovednosti, které jsou nezbytné pro rozvoj systému, který při rozhodování klade důraz na individuální potřeby dětí, minimalizuje separování dětí od rodin a jejich umísťování do institucí a podporuje zařazení dětí a rodin do systému terénních služeb.

Úspěchy Lumosu v roce 2017:

- V rámci vzdělávacích aktivit, jsme vyškolili 1526 pracovníků, kteří se zabývají sociálně-právní ochranou dítěte. Jednalo se zejména o pracovníky OSPOD. Školení, kurzy a workshopy byly Vyhodnocování potřeb dítěte, Tvorba Individuálního plánu ochrany dítěte, Participace dětí v rámci sociálně právní ochrany či Programy na zvyšování rodičovských kompetencí.
- Pravidelně organizujeme setkávání krajských metodiků sociálně právní ochrany, kde sdílejí svoji praxi při podpoře OSPOD. V rámci třech setkání v průběhu roku 2017 zatím byla diskutována témata: Vyhodnocování potřeb dítěte a situace rodiny, Kurátorská práce s dětmi nad 12 let.
- V červnu 2017 jsme vypracovali manuál zaměřený na sdílení dosavadní praxe z transformace pobytových zařízení pro děti se zdravotním postižením. Manuál se zaměřuje na průběh transformace několika zařízení DOZP se zaměřením na stěhování dětský klientů. Zároveň jsou zde uvedeny výstupy ze sledování dopadu transformace služby na klienty, které se realizovalo kontinuálně od přípravy na změnu až do jednoho roku po přestěhování. (předpokládaný termín vydání publikace květen 2018).
- Vytvořili jsme krátký film o dvou malých pobytových službách pro děti s postižením jako příklad dobré praxe. Děti s postižením byly přestěhovány z velkého zařízení do dvou malých nájemních bytů v běžné zástavbě v komunitě s max. kapacitou 4 děti. Film ukazuje, že i DOZP pro děti je možné realizovat v bytě a že takto postavená služba umožňuje individuálnější přístup k dětem a má velmi pozitivní dopady na rozvoj dětí oproti ústavnímu zařízení (v případě zájmu o shlédnutí filmu kontaktujte pracovníky Lumosu).

- V listopadu a prosinci, jsme připravovali krátký film o systému péče o děti ve věku 0 – 6 let na Slovensku, kde je uzákoněn věkový limit pro umisťování dětí do ústavní péče. Film se zaměřuje na fungování tzv. profesionálního rodičovství v systému péče o ohrožené děti, (finální verze bude k dispozici v první polovině roku 2018).
- Zástupci Lumosu se aktivně podílejí na prosazování změn v systému péče o ohrožené děti včetně dětí s postižením – setkávají se s politiky na národní i krajské úrovni a pracují i na mezinárodní úrovni. Se situací v České republice seznamují orgány Evropské unie a lobují na všech úrovních za podporu změn a zejména rozvoj služeb podporujících biologické rodiny.
- Ředitelka aktivit Lumos v ČR Petra Kačírková a komunikační manažerka Barbora Křížanová společně se zástupci asociace DAR (Dítě a rodina) navštívili sociální radní a zástupce soc. Odborů ve všech krajích ČR ohledně návrhu na sjednocení systému péče o ohrožené děti a podpory uzákonění věkového limitu pro umisťování dětí do ústavní péče.
- Podobná setkání proběhla i se zástupci všech ministerstev a s některými poslanci parlamentu ČR. (Tato pokračují kontinuálně i v roce 2018 s novými poslanci Parlamentu ČR).
- Jan Klusáček, pracovník pro výzkum úzce spolupracoval s Platformou pro sociální bydlení na prosazování schválení zákona o sociálním bydlení. (návrh zákona nakonec v roce 2017 nebyl přijat vládou)
- Byla připravena finanční analýza nákladovosti systému péče o ohrožené děti v České republice (Bude zveřejněna v první polovině roku 2018).
- Lumos podporuje Pardubický kraj v procesu přípravy transformace dětských domovů. Aktivita navazuje na krajský projekt podpořený z Norských fondů. V kraji mají všechny dětské domovy připraveny transformační plány a v některých zařízeních už začalo jejich realizování. V souvislosti s probíhajícími kroky jsou pracovníci OSPOD i pobytových zařízení průběžně vzdělávání pracovníky Lumos v tématech, která s transformačními změnami souvisejí, jako je příprava na přemístění, vyhodnocování potřeb dětí nebo zapojování dětí do rozhodování. Lumos spolupracuje s krajskými pracovníky na podpoře a vzniku služeb, které jsou potřebné v rámci preventivní práce tak, aby se předcházelo zbytečnému umisťování dětí do ústavních zařízení.
- V Pardubickém a Karlovarském kraji podporoval Lumos aktivity směřující k vyhledávání pěstounů, např. spoluprací na přípravách dne pro pěstounství, propagačních materiálů a koordinování kampaně pro vyhledávání pěstounů. V pardubickém kraji realizoval Lumos sérii vzdělávání na téma Práce se zájemcem o NRP, které bylo určeno společně pro pracovníky OSPOD a neziskových organizací.
- V roce 2017 připravili pracovníci koncept vzdělávání v oblasti Vyhodnocování rizik u případů SPOD. Byl vytvořen nástroj pro vyhodnocení rizik, je připraven akreditovaný kurz a připravuje se metodická příručka. (Školení bude nabídnuto krajům během roku 2018).
- Lumos prosazuje participaci dětí a mladých lidí v rámci DI. Zástupci Týmu mladých Lumos (děti a mladí lidé, z nichž většina má osobní zkušenost se sociálně-právní ochranou nebo životem mimo vlastní rodinu) se účastnili mezinárodních konferencí i akcí v České republice, na kterých mluvili o vlastní zkušenosti a o tom, jaký mají názor na institucionální péči a její dopady na děti. Jednalo se např. o mezinárodní konferenci pořádanou UMPOD v Brně na téma Participace dětí a soudy, mezinárodní konferenci v Praze zaměřenou na téma Zapojení komunity jako prevence umisťování dětí do institucí, Mezinárodní konferenci v Bruselu na téma Děti zbavené svobody, či konferenci v Bruselu zaměřenou na využití financí strukturálních fondů.

- Tým mladých Lumos se zapojil také do mezinárodních informačních aktivit jako byl měsíc participace mladých/Youth participation month, Mezinárodní den dětí/International Children day, Děti zbavené svobody/Children deprived of liberty, Co pro mě znamená svoboda/My freedom day vytvořením a sdílením video vzkazů.

Za Lumos Jindřich Racek

7. Quip Aktivity 2017

Co jsme udělali pro podporu naplňování práv lidí s postižením zvolit si na rovnoprávném základu s ostatním kde, s kým a jak žít

Filmy

Díky grantu Nadace AVAST jsme mohli nechat vytvořit dva filmy dokumentující individuální odchody lidí z ústavní péče do vlastního prostředí. Oba dokumenty jsou na našem Youtube kanálu:

<https://www.youtube.com/watch?v=fmCEyvku6A&t=565s>

<https://www.youtube.com/watch?v=0e7ntrxPyME&t=1s>

Publikace

Rovněž díky grantu Nadace AVAST jsme nechali zpracovat rešerši literatury o tzv. individuálních rozpočtech. Je publikována na našem webu [zde](#).

Vytvořili jsme a publikovali velkou analýzu našich zkušeností z právních případů lidí, kteří usilovali o navrácení svéprávnosti a využití podpory při rozhodování [zde](#). V řadě případů hrála roli významnou instituce. Umístění do ústavu je jednou z překážek naplnění práv podle čl. 12.

Rozjeli jsme web www.umluva.cz, kde jsme zatím rozpravovali téma článku 12 Rovnost před zákonem Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a plánujeme pokračovat článkem 19 Nezávislý život a začlenění do společnosti.

Díky grantu Nadace České spořitelny jsme vytvořili brožurku psanou jednoduchým jazykem o tom, co může člověk dělat, aby se dostal z ústavu. Brožurka je ke stažení [zde](#).

Aktualizovali jsme čísla poukazující na vývoj počtu lidí v pobytových sociálních službách. Článek je zveřejněn [zde](#).

Konference pro změnu 2017

Uspořádali jsme naši pravidelnou konferenci, jejíž motto bylo „Hledáme jádro pudla“, tj. příčinu toho, proč se stále nedaří dávat lidem s postižením šanci žít běžným životem. Konference byla oboustranně inkluzivní, tj. mezi mluvčími i hosty byli lidé s postižením.

Výstupy postupně zveřejňujeme [zde](#).

Systematické zvyšování povědomí o právech lidí s postižením

Začali jsme s pravidelným vydáváním tiskových zpráv, které mj. publikujeme na našem webu. Hodně jsme se věnovali např. volebnímu právu, ale i ústavní péči, Úmluvě apod.

Vzdělávací program

Celý náš vzdělávací program je zaměřen na budování postojů a posilování dovedností potřebných pro respektování práv lidí s postižením. Vzdělávací program je [zde](#).

Odborné sociální poradenství

V rámci registrované sociální služby jsme celý rok pomáhali lidem dosáhnout svých práv.

Quip | Karlínské nám. 12, 186 00 Praha 8

Tel.: +420 221 890 434 | info@kvalitavpraxi.cz | www.kvalitavpraxi.cz

8. Šárka Hlísnirovská

posílám pár stručných informací k činnosti ve prospěch změn v životě lidí, kteří žijí/žili v ústavech. Jsem zapojena v projektu na podporu transformace ve Zlínském, Moravskoslezském a okrajově Olomouckém kraji. Současně pracuji v této oblasti samostatně. Souhrnně je mé působení v roli konzultanta, podporovatele změny, podpora běžného života lidí, kteří ve službách žijí, celkem intenzivněji ve dvou domovech pro lidi se zdravotním postižením, jednom chráněném bydlení, občasně i v dalších soc. službách.

Jako supervizor pracuji cca v 6 službách, primárně těch, kde dochází k transformačním změnám, ale i službách ambulantních.

V roce 2017 jsem vedla několik seminářů na téma - veřejné opatrovnictví, podpora sociální práce na obcích MSK s cílem podpořit mezioborovou spolupráci a zachování podpory lidí v komunitě (kromě workshopů jsme s kolegyní zpracovali i příručku pro SP obcí), další témata vzdělávání byla zaměřena na vyhodnocování potřeb lidí, podpora pečujících osob, IP aj.

V rámci vyučování na Fakultě sociálních studií (FSS) Ostravské univerzity vedu dva předměty: Komunitní plánování a Sociální služby a kvalita v nich.

Na OU jsem zajistila a vedla pro studenty FSS také jedno dvouhodinové diskusní setkání k DI a podporu běžného života lidí s postižením.

Měj se pěkně

Šárka Hlísnirovská

9. Terezie Hradilková

1. JDI: byla jsem za JDI v konzultační skupině pro deinstitucionalizaci MPSV (spolu s Milenou Johnovou a Jindrou Rackem). V roce 2017 jsme se sešli 3. – připomínkovali jsme výzvy MPSV na deinstitucionalizaci a plán DI (1.Národní strategie 2017-25, 2. Prováděcí předpisy 3.Novela, 4.Výzvy.) Součástí bylo i připomínkování „materiálně-technického standardu“.

Komunikuji s členy, zvu nové členy, posílám zprávy, organizuji setkání – v roce 2017 2x

■ 11. setkání JDI Praha 2.2.2017

■ 12. setkání JDI Praha Setkání 6.12.2018

jednám na MPSV.

Byla jsem jmenována do meziresortní pracovní skupiny pro tvorbu akčního plánu deinstitucionalizace na MPSV. První schůzka proběhla v dubnu 2018, další, již pracovní, bude 6.6.2018.

2. 2016-2017 jsem byla externí manažerkou změny v **ÚSP Chotělice – DSS Chotělice pro transformaci (projekt Královéhradeckého kraje)**. V průběhu projektu jsem zavedla individuální plánování zaměřené na člověka (metodika, smlouva, zápisy ve snadném čtení, účast klientů v transformačním týmu). Výsledkem projektu byly Analýzy personální, Materiální a vybavení, Situace uživatelů a Transformační plán, resp. Plán realizace změny – opuštění ústavu do roku 2025.

3. **Bosna a Hercegovina** – pro Člověk v tísní podporuji NNO SUNCE, organizace rodičů mladých lidí s postižením – připravuji pro ně zřízení denního centra a konzultuji podporované bydlení.

4. Zpracovávala jsem Analýzy situace rané péče v ČR a informační a advokační materiály pro ranou péči.